

Το θησαυροφυλάκιο του βυζαντινού πολιτισμού

> Ακόμη και ο Πάπας έμεινε έκθαμβος όταν επισκέφθηκε το Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'

Του Λούκα Πάρπα

Η πρόσφατη επίσκεψη του Πάπα Βενέδικτου του 16ου στο Βυζαντινό Μουσείο Λευκωσίας χαρακτηρίζεται από το γενικό διευθυντή του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' - στο οποίο υπάγεται το Μουσείο - Ανδρέα Κ. Φυλακτού «ιστορικός σταθμός» όχι μόνο για το μουσείο, αλλά και για τον τόπο γενικότερα.

Για τα εκθέματά του, όπως δηλώνει ο κ. Φυλακτού, επέδειξε πραγματικό και γνήσιο ενδιαφέρον, ενώ ζωρό ενδιαφέρον επέδειξε και για τη λεπτομέρεια των πολιτιστικών μας θησαυρών που γίνεται στα κατεχόμενα από τους Τούρκους εισβολείς. Ιδιαίτερα, ενδιαφέρθηκε για τις βυζαντινές εικόνες που κλάπηκαν από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές της Κύπρου μετά το 1974 και αγοράστηκαν από τον Τούρκο αρχαιολόγο Aydın Dikmen και σήμερα βρίσκονται όμπροι στα υπόγεια της αστυνομίας του Μονάχου. Ζήτησε να του δοθούν στοιχεία για να βοηθήσει όσο μπορεί, ώστε να επιστρέψουν οι πολιτιστικοί μας θησαυροί στην πατρίδα τους. 'Ήδη, ο Μακαριότατος Αρχιεπί-

Η επίσκεψη του Ποντίφικα
Με την επίσκεψη του Πάπα Βενέδικτου του 16ου στο Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', προβλήθηκε αρκετά το θέμα της λεπτομέρειας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς στα κατεχόμενα. Πώς προχωρείτε; 'Ήδη, ο Μακαριότατος Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β', ως Πρόεδρος του Ιδρύματος, απέστειλε επιστολή στις 22 Ιουνίου 2010, ενημερώνοντας τον Αγίατο Πάπα και παραθέτοντας σχετικά στοιχεία. Είναι βέβαιος πως ο Πάπας, με το κύρος που διαθέτει διεθνώς, θα συμβάλει θετικά προς την κατεύθυνση της επιστροφής των θησαυρών αυτών.

Βυζαντινές εικόνες, άριστης τέχνης ψηφιδωτά, σκεύη, άμφια, σταυροί και άλλοι θησαυροί

σκοπος Χρυσόστομος Β', ως Πρόεδρος του Ιδρύματος, απέστειλε επιστολή στις 22 Ιουνίου 2010, ενημερώνοντας τον Αγίατο Πάπα και παραθέτοντας σχετικά στοιχεία. «Είμαι βέβαιος πως ο Πάπας, με το κύρος που διαθέτει διεθνώς, θα συμβάλει θετικά προς την κατεύθυνση της επιστροφής των θησαυρών αυτών» λέει με σιγουριά ο κ. Φυλακτού.

Πότε, από ποιους και γιατί συστάθηκε το Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', στο οποίο υπάγεται το Βυζαντινό Μουσείο; Η γενέθλια μέρα του Ιδρύματος είναι η 19η Ιανουαρίου 1978, που παραπέμει στη μέρα που γιορτάζε τα ονομαστήριά του ο αείμνηστος Εθνάρχης Μακάριος ο Γ'. Αυτή τη μέρα επέλεξαν οι ιδρυτές του, αείμνηστοι Σπύρος Κυπριανός, Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Α', λίγους μήνες μετά τον απροσδόκτο θάνατο του Εθνάρχη, για να δημιουργήσουν το ειδικό ίδρυμα που θα συμπλήρωνε ή θα εκτελούσε τα μεγαλεπήβολα έργα και θα έφερε σε πέρας τα άλλα μεγαλόπνοια σχέδιά του για τον πολιτιστικό, θρησκευτικό, εκπαιδευτικό, νοσηλευτικό και γενικά κοινωνικό και εθνικό σκοπό. Η δημιουργία του Ιδρύματος αυτού υπήρξε η πραγμάτωση του οράματός του Μακαρίου για ένα Κέντρο στην πρωτεύουσα της Κύπρου, που θα αποτελούσε εστία πολιτισμού και θα συνέβαλλε με τη λειτουργία και τη δράση του στην παιδευτική και πνευματική πρόοδο και άνοδο του τόπου μας.

Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, το Ίδρυμα δραστηριοποιήθηκε και στο νοσηλευτικό τμήμα; Ναι. Ανέγειρε και εξόπλισε νοσηλευτικό μονάδα που περιλάμβανε γυναικολογικό και μαιευτικό τμήμα, παιδιατρικό και αντιαναμικτικό τμήμα που αποσκοπούσε ιδιαίτερα στην καταπολέμηση της μεσογειακής αναμίας.

Πρόσβαση ότι οι κτηριακές εγκαταστάσεις του Ιδρύματος έχουν επεκταθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια... Το Πολιτιστικό Κέντρο του Ιδρύματος, που βρί-

Σημαντική εστία πολιτισμού και έπαλη αγώνα

Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια του Ιδρύματος; Το Πολιτιστικό Κέντρο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' θα δραστηριοποιηθεί ακόμη περισσότερο για να μπορέσει να ανταποκριθεί στα οράματα του αείμνηστου Εθνάρχη Μακαρίου Γ', στις προσδοκίες των ιδρυτών του και του Διοικητικού του Συμβουλίου, το οποίο προεδρεύεται από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Β', αλλά και στις πολιτιστικές ανάγκες της ημεδαπής από τα τουρκικά στρατεύματα πατρίδας μας. Ήταν και θα παραμείνει σημαντική εστία πολιτισμού και έπαλη αγώνα για την αποκατάσταση των δικαιών του Ελληνισμού της Κύπρου. Θα αγωνιστεί μαζί με όλους τους αρμόδιους φορείς της Εκκλησίας της Κύπρου και του Κράτους για την επιστροφή στον τόπο μας των κλεμμένων από τους Τούρκους πολιτιστικών θησαυρών μας. Θα εργάζεται για τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Κύπρο, πνευματικής, καλλιτεχνικής και μνημειακής και στην προβολή της Κύπρου ως κέντρο πολιτιστικής δημιουργίας και θα συμβάλλει με όλες τις δυνάμεις στην εκπαιδευτική, πολιτιστική και πνευματική πρόοδο και άνοδο του τόπου μας. Αναφορικά με το Βυζαντινό Μουσείο και την Πνακοθήκη καταβάλλο-

σκειται δίπλα στην Αρχιεπισκοπή, στην αυλή του καθεδρικού ναού του Αγίου Ιωάννη, εγκαινιάστηκε στις 18 Ιανουαρίου 1982 και συμπληρώθηκε με την προσθήκη τριών μεγάλων αιθουσών, το 1988. Στεγάζει το Βυζαντινό Μουσείο, την Πνακοθήκη, τη Βιβλιοθήκη, το Γραφείο Εκδόσεων και την Αίθουσα Εκδηλώσεων.

Το Ίδρυμα διοικείται από συμβούλιο; Ναι, από δεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο που απαρτίζεται από εννέα ισότιμα μέλη με θητεία τεσσάρων χρόνων. Τέσσερα μέλη διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τέσσερα από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου. Ένα μέλος διορίζεται από κοινού από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου από τους εξ αίματος συγγενείς του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'. Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου είναι ο εκά-

στοτε Αρχιεπίσκοπος Κύπρου. Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος απαρτιζόταν από τους: Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Α', Πρόεδρο, Ανδρέα Πατσαλίδη, Γεώργιο Ξ. Ιωαννίδη, Γεώργιο Τομπάζο, Πάτροκλο Σταύρου, Πασχάλη Πασχαλίδη, Ανδρέα Αζίνα, Ανδρέα Φιλίππου, Ανδρέα Μιτσιδίδη, Γραμματέα, Μαρία Χατζηκλεάνθους, μέλη. Το σημερινό Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους ακόλουθους: Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Β', Πρόεδρο, Ανδρέα Μιτσιδίδη, Γραμματέα, Πάτροκλο Σταύρου, Ανδρέα Νεοφίτου, Χριστόφορο Χριστοφίδη, Ανδρέα Σπυριδάκη, Ρέα Γεωργίου, Άντη Παρτζιλή, Ανδρέα Σωτηριάδη, Κώστα Κόκκινου, μέλη.

Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες του Ιδρύματος; Οι δραστηριότητες του Ιδρύματος περιλαμβάνονται πέραν από το Βυζαντινό Μουσείο και την Πνακοθήκη, τη Βιβλιοθήκη, το Γραφείο Ιστορίας της Κύπρου, εκδόσεις και εκδηλώσεις.

Το Βυζαντινό Μουσείο
Το στολίδι του Ιδρύματος, θα έλεγε κάποιος ότι είναι το Βυζαντινό Μουσείο μαζί με την Πνακοθήκη; Το Βυζαντινό Μουσείο αποτελεί το θησαυροφυλάκιο του βυζαντινού μας πολιτισμού. Βυζαντινές εικόνες που χρονολογούνται από τον 9ο ως το 19ο αιώνα ανεκτίμητης αξίας, πέραν των 30 σπαραγμάτων τοιχογραφιών από τον κατεχόμενο σήμερα από τα τουρκικά στρατεύματα ιερό ναό του Χριστού του Αντιφωνητή, κοντά στην Κεραυνία, άριστης τέχνης ψηφιδωτά, μερικά από τα οποία προέρχονται από την εκκλησία της Παναγίας της Κανακαρίας, κοντά στην κατεχόμενη λιθόγκωμη της Καρπασίας, θρησκευτικά αντικείμενα, σκεύη, άμφια, ανάμεσα στα οποία

βρίσκεται το επιτραχήλιο του Μητροπολίτη Αγκιάλου Δανιήλ, του 1686. Σημαντικό έργο τέχνης είναι το άγιο ποτήριό από το ναό Αγίου Σάββα, στη Λευκωσία, του 1501. Της ίδιας περιόδου είναι και τα άγια ποτήρια, τα δισκάρια, τα καλύμματα των ευαγγελίων, οι σταυροί, τα καλύμματα των ευαγγελίων, τα εξαπτέρυγα, που εκτίθενται στη μεγάλη κυκλική προθήκη. Δύσκολο να περιγράψει κανείς όλους τους θησαυρούς του Βυζαντινού Μουσείου, το οποίο διαθέτει την πιο πλούσια και την πιο αντιπροσωπευτική συλλογή βυζαντινών εικόνων της Κύπρου. Ένας Οδηγός του Βυζαντινού Μουσείου και της Πνακοθήκης, που εκδόθηκε το 2008, παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τα εκθέματα.

Οι επισκέπτες του Βυζαντινού Μουσείου, είναι κυρίως ξένοι τουρίστες; Πέρα από τους πολυπληθείς επισκέπτες, ντόπιους και ξένους, που υποδέχεται καθημερινά, το Βυζαντινό Μουσείο φιλοξενεί παιδιά από τα δημοτικά σχολεία, που παρακολουθούν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ταξίδι στη Βυζαντινή τέχνη». Το πρόγραμμα εκπονείται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Τα μουσεία συντηθούν και συμμετέχουν σε εκθέσεις εξωτερικού. Ακολουθεί αυτή την τακτική και το Βυζαντινό; Ναι, συμμετέχει σε εκθέσεις στο εξωτερικό. Διοργανώνει επίσης είτε μόνο του είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς, εκθέσεις σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο μέσα στο κτήριο του. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί πως οι μηχανολογικές εγκαταστάσεις εξαιρετικού και κλιματισμού του Μουσείου και της Πνακοθήκης αντικαταστάθηκαν από άλλες σύγχρονες, αυτή τη χρονιά με οδηγίες του Μακαριότατου Αρχιεπισκόπου και του Προέδρου του Ιδρύματος Χρυσόστομου Β' και με δαπάνες της Αρχιεπισκοπής. Στοιχίσαν περίπου €800.000. Θα πρέπει ακόμη να τονιστεί πως όλα τα έξοδα λειτουργίας του Ιδρύματος αναλαμβάνει εξολοκλήρου η Αρχιεπισκοπή Κύπρου.

Πνακοθήκη με έργα δυτικοευρωπαϊκής τέχνης από το 16ο έως το 19ο αιώνα

Οι πίνακες που εκτίθενται στην Πνακοθήκη, είναι θρησκευτικού περιεχομένου; Η συλλογή ζωγραφικών πινάκων της Πνακοθήκης του Πολιτιστικού Κέντρου του Ιδρύματος είναι αξιόλογη. Τα έργα της δυτικοευρωπαϊκής τέχνης από το 16ο ως το 19ο αιώνα που εκτίθενται είναι κυρίως θρησκευτικού περιεχομένου. Στη συλλογή περιλαμβάνονται επίσης έργα Ελλαδιτών ζωγράφων του 20ού αιώνα, όπως του Ανδρέα Κριεζή, του Διονυσίου Τσόκου, του Νικολάου Κουνελάκη, του Κωνσταντίνου Παρθένου, του Σπύρου Παπαλουκά, του Γεωργίου Μπουζιάνη, του Αλέκου Κοντόπουλου, του Γιάννη Πιναράκη, του Γιάννη Σπυριδίου, του Γιώργου Μαυροζή, του Ντίκου Βυζαντινού, του Γιώργου Βακαλό, του Χατζηκυριάκου Γίκα κ. ά., όπως επίσης Κυπρίων. Πίνακες των Νίκου Νικολαΐδη, Ιωάννη Κισσοεργή, Αδαμάντιου Διαμαντή, Τηλέμαχου Κάνθου, Σολωμού Φραγκοΐδη, Βίκτορα Ιωαννίδη, Γεωργίου Πολ. Γεωργίου, Μιχαήλ Κάσιαλου, Χριστόφορου Σάββα, Ανδρέα Χρυσόχου,

Λευτέρη Οικονόμου, Στας Παράσου, Γιώργου Σκοτεινού, Νίκου Κουρούση, Ανδρέα Λαδόματτου, Γιώργου Κοτσώνη, Μιχάλη Φοινικαρίδη, Χρήστο Φουκαρά, Ανδρέα Χαραλαμπίδη, Κώστα Οικονόμου και άλλων νεότερων ζωγράφων κοσμούν τη συλλογή των Κυπρίων ζωγράφων. Πολύτιμη είναι η «Ελληνική Συλλογή», με θέματα από την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Περιέχει έργα που αποδίδονται στον Delacroix (πίνακες Ομέρ Βρυώνης, Κόμης Ντι Παλατσιάνο με ελληνική φρεσκό, σχέδια με μολύβι, βράκες και ζιμπούνια) και σε σημαντικούς εκπροσώπους της Γαλλικής Σχολής, όπως στους Bonnefond, Decaisne, Leblanc, Genod, Vernet κ. ά. Η συλλογή ευρωπαϊκών έργων τέχνης, που ανήκαν στο συλλέκτη Νίκο Δίκαιο, αγοράστηκε το 1963 από τον Εθνάρχη Μακάριο Γ'. Πλούσιες πληροφορίες για το Βυζαντινό Μουσείο και την Πνακοθήκη, αλλά και για το Ίδρυμα γενικά και τις δραστηριότητές του δίνονται στον ιστοχώρο www.makariosfoundation.org.cy

Στη Βιβλιοθήκη είναι συγκεντρωμένοι πέραν των 70.000 τόμων βιβλίων και περιοδικών

Ένας άλλος σημαντικός τομέας δράσης του Ιδρύματος, είναι και η γνωστή Βιβλιοθήκη του... Στη Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος βρίσκονται συγκεντρωμένοι πέραν των 70.000 τόμων βιβλίων και περιοδικών που αναφέρονται στην ιστορία, στη λογοτεχνία, στη λαογραφία, στη θρησκεία, στην αρχαιολογία, στη φιλολογία, στην πολιτική και στη ζωή της Κύπρου γενικά. Η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος περιλαμβάνει και τις βιβλιοθήκες της Αρχιεπισκοπής, της εκκλησίας της Φανερωμένης, των Αρχιεπισκόπων Μακαρίου Γ' και Χρυσόστομου Α', του Αρχιμανδρίτη Ιησοΐτου Μιχαηλίδη, του Γεωργίου Ξ. Ιωαννίδη, του Κώστα Προυσή, της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών κ. ά. Σημαντικά είναι επίσης τα αρχεία που φυλάσσονται στη Βιβλιοθήκη. Το αρχείο ημερησίου τύπου είναι μοναδικό σε ολόκληρο το νησί. Το αρχείο των αδελφών Μιλιτιάδη και Ροδόνα Γεωργιάδη έχει εκδοθεί πρόσφατα από το φιλόλογο - ερευνητή Γεώργιο Χατζηκωστή. Άρχισε η καταγραφή του αρχείου Κώστα Προυσή, όπως επίσης και του φωτο-

γραφικού αρχείου του Φέλιξ Γιαζή. Η Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει επίσης και μέρος του αρχείου του Γεωργίου Ξ. Ιωαννίδη.